

Puolustusvaliokunnan mietintö 1/1996 vp

Hallituksen esitys laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Lapuan patruunatehtaan hallinnassa olevaa omaisuutta perustettavalle osakeyhtiölle sekä ryhtyä eräisiin muihin yhtiön perustamiseen liittyviin järjestelyihin annetun lain kumoamisesta

Eduskunta on 25 päivänä lokakuuta 1996 lähettänyt puolustusvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen 183/1996 vp.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina vanhempi hallitussihteeri Seppo Kipinoinen ja talousjohtaja Pekka Mattila puolustusministeriöstä, ylijohtaja Markku Mäkinen kauppa- ja teollisuusministeriöstä, vt. toimitusjohtaja Sakari Kumara Patruunatehdas Lapua Oy:stä, talousjohtaja Seppo Mustonen Vammas Oy:stä, toimitusjohtaja Veijo Vartiainen Finavitec Oy:stä, toimitusjohtaja Antti Jurvelin Vihtavuori Oy:stä sekä toimitusjohtaja Markku Lakomaa Sisu Defence Oy:stä.

Hallituksen esitys

Valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä annettu laki (740/91) sisältää mm. säännökset valtionyhtiön määritelmästä, osakehankinnosta, osakkeiden luovuttamisesta, eduskunnan suostumusta edellyttävistä toimenpiteistä ja valtioneuvoston toimivallasta. Laissa valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Lapuan patruunatehtaan hallinnassa olevaa omaisuutta perustettavalle osakeyhtiölle ja ryhtyä eräisiin muihin yhtiön perustamiseen liittyviin järjestelyihin (1151/90) säädetään valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Lapuan patruunatehdas -nimisen valtion teollisuuslaitoksen hallinnassa olevia maa-alueita ja rakennuksia laitteineen sekä muuta omaisuutta ampumatarvike- ja metalliteollisuuden alan tuotteiden kehittämistä, valmistusta ja kauppaa sekä muuta siihen liittyvää toimintaa harjoittamaan perustettavalle osakeyhtiölle. Kun valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä annetun lain säännökset kattavat myös Lapua

Oy:tä koskevan erillislain, ehdotetaan hallituksen esityksessä jälkimmäinen tarpeettomana kumottavaksi.

Lapua Oy:tä koskeva erillislaki käy tarpeettomaksi myös sen johdosta, että valtioneuvosto on 15 päivänä elokuuta 1996 päättänyt valtion määräysvallassa olevan puolustusvälineiteollisuuden organisoimisesta uudelleen.

Esitys liittyy vuoden 1996 toiseen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on ehdotettu tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys liittyy varsinaisesti ainoastaan Lapua Oy:n omistusjärjestelyihin. Valiokunta on tarkastellut puolustusvälineiteollisuuden uudelleenorganisointia tässä yhteydessä kuitenkin hieman laajemmin.

Valiokunnan kannanotot

Suomen Puolustusväline Oy:n muodostaminen.

Suomen puolustusvälineiteollisuus on ollut tähän saakka varsin hajallaan, usean eri tahon omistuksessa. Kysymys on liikevaihdoltaan lähes 1,5 miljardin markan liiketoiminnasta, jossa työpaikkojen määrä on yli 3 000. Hajanaisuus ja suhteellisen pieni yksikkökoko merkitsevät sitä, että liiketoiminta ei ainakaan kaikilta osin ole ollut riittävän kustannustehokasta ja kilpailukyistä. Kansainvälisesti puolustustarviketeollisuus on joutumassa yhä kovenevaan kilpailuun.

Valtion taikka valtionyhtiöiden omistamisessa yhtiöissä ja konserneissa puolustustarviketeollisuutemme koko liiketoiminnasta on liikevaihdolla mitaten yli 2/3. Henkilöstöä näissä viidessä yrityksessä — Finavitec-konsernissa, Vammas-konsernissa, Sisu Defence Oy:ssä, Vihtavuori Oy:ssä ja Lapua-konsernissa — on tällä hetkellä

yhteensä noin 2 600. Kovenevan kilpailun markkinoita silmällä pitäen on pidetty tarkoituksen mukaisena suomalaisen puolustustarviketeollisuuden markkinointivoiman lisäämistä, mikä luonnollisimmin on katsottu mahdolliseksi voimia yhdistämällä. Valtioneuvosto on 15.8.1996 päättänyt oikeuttaa kauppa- ja teollisuusministeriön perustamaan valtionyhtiön puolustusvälinekonsernin emoyhtiöksi. Tuleva konserni muodostuu Suomen Puolustusväline Oy:stä emoyhtiönä ja emoyhtiön tytäryhtiöiksi siirtyvistä tuotannollisista yhtiöistä. Tytäryhtiöiksi ovat valtion suorasta omistuksesta siirtymässä kaikki edellä luetellut valtion tai valtionyhtiöiden omistamat yhtiöt ja konsernit.

Emoyhtiön on valiokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoitus keskittää tietyt konsernin esikuntatoiminnot, kuten konsernin johto, taloudellinen koordinointi, controller-toiminnot, kehitysjohto ja juridiset palvelut.

Uudelleenjärjestelyn edut. Puolustusvaliokunta toteaa, että Suomen turvallisuuspolitiikan lähtökohtana on turvallisuusympäristöön nähden uskottava itsenäinen puolustus. Tämän yhtenä perustana on kotimainen ja kilpailukykyinen puolustustarviketeollisuus, joka liittyy kiinteästi perusvalmiuden ylläpitämiseen ja tukee välillisesti teollisuus- ja työllisyyspolitiikkaa.

Suomen puolustustarviketeollisuus on perinteisesti ollut enimmäkseen kotimarkkinateollisuutta. Sille on ominaista pieni yrityskoko tai tuotannon jakautuminen lukuisissa eri yhtiöissä sijaitseviin pieniin tuotantoyksiköihin. Myös tuotevalikoima on ollut suppea, mikä on johtanut puolustusmateriaalin tuottamisesta lähinnä omien maa- ja merivoimiemme tarpeisiin. Suomi on ollut ja on puolustusmateriaalin nettotuojaa.

Puolustustarviketeollisuutemme liiketaloudellisen kannattavuuden ja siten pitkällä tähtäyksellä koko olemassaolon yhtenä tärkeänä elementtinä ovat vientitoiminta ja sen mukanaan tuomat mittakaavaedut. Olennaista on, että vienti auttaa omalta osaltaan pitämään yllä perusvalmiutta ulkopuolisen rahoituksen turvin. Tähän asti puolustustarvikkeiden vienti Suomesta on ollut varsin vähäistä, ainoastaan noin 60 milj. markkaa/v. Osittain laajamittaisemman viennin tiellä on ollut hallinnollisia esteitä, joita valiokunnan mielestä on pyrittävä purkamaan — huomioon ottaen ne näkökohdat, jotka eduskunnan ulkoasiainvaliokunta aiemmin asevientikannanotossaan on esittänyt.

Saadun selvityksen mukaan perustettava yhtiö tarjoaa mahdollisuuksia kilpailla nykyistä

paremmin vientimarkkinoilla. Osittain voidaan käyttää yhteisiä resursseja, osittain yhteisiä jake-luteita. Myös tunnettavuus parantunee viennissä. Mikäli päästään siihen, että asiakkaille voidaan tarjota nykyistä täydellisempiä kokonaisuuksia, tämäkin parantane Suomen puolustustarviketeollisuuden kilpailuedellytyksiä. Valiokunta pitää tärkeänä, että kilpailukyky ja tuottavuus paranevat myös todellisuudessa, eikä järjestely johda vain mahdollisten ongelmien peittämiseen yhteiseen, isompaan organisaatioon.

Tärkeimmät odotukset Puolustusväline Oy:n suhteen liittyvät järjestelmien integrointiin ja kokonaistoimituskykyyn. Toimialarationalisointi mahdollisesti poistaa päällekkäisyyttä toiminnossa ja toisaalta luo mahdollisuuden toimia suurempina yksikköinä. Valiokunta toteaa, että useasta eri tuoteryhmästä ja erilaisesta teknologiasta muodostuva puolustusvälineyhtiö ei sinänsä tuone lisäarvoa itse valmistukseen ja sen tehokkuuteen. Jatkossakin yksittäisten yhtiöiden on tältä osin itse vastattava toiminnasta. Panostusta tutkimukseen ja tuotekehitykseen voitaneen yhteisen yhtiön puitteissa kuitenkin lisätä ja priorisoida tuotekehityksen painopiste-alueita. Tutkimukseen ja tuotekehitykseen käytettyjen määrärahojen vähäisyys on muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta tähän mennessä johtanut tilanteeseen, jossa yritykset kyllä tuottavat materiaalia tämän päivän korkealla tekniikalla, mutta eivät valmistaudu riittävästi vastaamaan tulevan vuosikymmenen tarpeisiin ja uusiin teknisiin haasteisiin. Uudelleenorganisoinnilla tähdätään valiokunnan käsityksen mukaan siihen, että näköpiirissä olevina heikompina vuosina voidaan puolustustarviketeollisuudessa valmistautua 2000-luvun alun lisääntyviin tarpeisiin.

Puolustusvaliokunta arvioi, että suomalaisen puolustustarviketeollisuuden pääasiakas on vielä pitkään puolustusvoimat kotimaassa. Ilman kotimaisia tilauksia alalla hankittu osaaminen ja jo tehdyt kehittämisinvestoinnit vanhenevat ja uusien tuotteiden vientipotentiaali menetetään. Vienti voinee parhaimmillaankin auttaa alan teollisuuden tuotantoedellytysten säilymisessä ainoastaan osittain. Kipeänä ongelmana on tällä hetkellä se, että kotimaasta suoritettavia hankintoja varten budjetoidut tilausvaltuusvarat ovat aivan liian vähäiset siihen tarpeeseen nähden, jota keskeisen puolustustarviketeollisuutemme vähimmäistilaukanta edellyttäisi.

Puolustustarvikkeiden kysynnän supistuttua voimakkaasti tämän vuosikymmenen kuluessa

Suomen puolustustarviketeollisuutta vaivaavat osittain samat ongelmat kuin muissa Euroopan maissa. Pakostakin on pohdittava, millaisin järjestelyin puolustustarvikkeita voidaan tuottaa nykyistä taloudellisemmin sekä koti- että ulkomaisten asiakkaiden tarpeisiin. Muodostettava uusi yhtiö on valiokunnan mielestä merkittävä osa näitä järjestelyjä.

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1996

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisenä ja puoltaa sen hyväksymistä sellaisenaan.

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muutamattomana.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Kalevi Lamminen /kok, varapuheenjohtaja Jaakko Laakso /vas sekä jäsenet Reijo Kallio /sd, Antero Kekkonen /sd, Maija-Liisa Lindqvist /kesk, Raimo Mähö-

nen /sd, Erkki J. Partanen /sd, Mikko Pesälä /kesk, Kirsi Piha /kok (osittain), Tuija Pohjola /sd, Tuija Maaret Pykäläinen /vihr, Pauli Saapunki /kesk ja Raimo Tiilikainen /r.

Vastalause

En voi yhtyä puolustusvaliokunnan mietintöön koskien hallituksen esitystä laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Lapuan patruunatehtaan hallinnassa olevaa omaisuutta perustettavalle osakeyhtiölle sekä ryhtyä eräisiin muihin yhtiön perustamiseen liittyviin järjestelyihin annetun lain kumoamisesta niiltä osin, joissa pyritään aseviennin edistämiseen ja tunnettavuuden ja markkinoinnin lisäämiseen.

Viime vuosien valtioneuvoston asevientipäätöksissä ei ole otettu huomioon ihmisoikeustilannetta niissä maissa, joihin asevientä on ollut. Esimerkkeinä voin mainita Kiinan, Indonesian ja Turkin.

Suomen on ensi sijassa pidettävä yllä vain sen tasoista aseeteollisuutta, jolla huolehditaan tur-

vallisuuspolitiikkamme mukaisesta itsenäisestä, uskottavasta puolustuksesta. Pienenä EU:n jäsenmaana voimme vähitellen luopua aseviennistämme kokonaan.

Kansainvälisesti meidän on ennen kaikkea pyrittävä kaikilla foorumeilla asevarustelun vähentämiseen, aseeteollisuuden rajoittamiseen ja maailmanlaajuisen miinakielto-sopimuksen aikaansaamiseen. Valiokunnan olisi pitänyt mielestäni poistaa virke: "Osittain laajamittaiseman viennin tiellä..." sekä virkkeet: "Myös tunnettavuus parantunee viennissä. Mikäli päästään siihen, että asiakkaille voidaan tarjota... Valiokunta pitää tärkeänä, että kilpailukyky ja tuottavuus paranevat...".

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1996

Tuija Maaret Pykäläinen /vihr

